

Folkhälsomyndigheten

Arbetsrutin för zoonosamverkansgruppen

Citera gärna Folkhälsomyndighetens texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovspersonens tillstånd att använda dem.

© Folkhälsomyndigheten, 2017.

Om publikationen

Zoonossamverkansgruppen (ZSG) sammankallas vid zoonoshändelser där det finns behov av konkreta åtgärder, samordnad information, gemensam lägesbild eller samråd mellan myndigheter som ingår i gruppen. ZSG består av chefer, sakkunniga och kommunikatörer från Arbetsmiljöverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt. Gruppen är ingen permanent grupp utan sammankallas ad hoc vid behov.

Denna arbetsrutin är ett myndighetsgemensamt dokument som beskriver när och hur samverkan sker i ZSG. Rutinerna har tagits fram av Folkhälsomyndigheten i samverkan med de myndigheter som är ordinarie deltagare i ZSG.

Folkhälsomyndigheten ansvarar för att tillhandahålla och uppdatera arbetsrutinen vid behov.

Folkhälsomyndigheten

Anders Tegnell

Avdelningschef, avdelningen för epidemiologi och utvärdering

Innehåll

Arbetsrutin för zoonossamverkansgruppen.....	1
Om publikationen	3
Innehåll.....	4
Zoonoser och zoonossamverkan	5
Zoonossamverkansgruppens sammansättning	5
Zoonossamverkansgruppens ordinarie medlemmar.....	5
Lokala och regionala aktörer.....	5
Övriga aktörer	6
Kriterier för sammankallande.....	7
Samverkansformer	7
Sammankalla till möte.....	9
Sammankallningslista.....	9
Kallelse till möte	9
Behov av möte snarast, senast samma dag - kallelse per telefon	9
Behov av möte tidigast nästkommande dag - kallelse per mejl.....	9
Kallelse till uppföljande möte	10
Genomföra möte	11
Mötesledare	11
Mötesprotokoll	11
Känslig eller skyddsvärd information.....	11
Avsluta zoonossamverkan	12
Utvärdering och slutrapport.....	12

Zoonoser och zoonossamverkan

Många av de allvarligaste utbrotten av smittsamma sjukdomar i Sverige och i världen orsakas av zoonoser – sjukdomar eller smittämnen som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor. Nya och förändrade smittämnen uppstår hela tiden i kontaktytorna mellan djur, människor och ekosystem. I Sverige arbetar flera myndigheter med beredskapen för utbrott av smittsamma sjukdomar inom folk- och djurhälsa. För att effektivt kunna bekämpa smittspridning samverkar myndigheterna med varandra samt med andra aktörer, såväl strategiskt som vid mer akuta situationer.

Samverkan mellan myndigheterna inom zoonosområdet sker i flera former. I denna arbetsrutin behandlas enbart den samverkan som sker i zoonossamverkansgruppen (ZSG), gruppens sammansättning och uppdrag samt hur och när den sammankallas.

Zoonossamverkansgruppens sammansättning

Zoonossamverkansgruppens ordinarie medlemmar

Zoonossamverkansgruppen består av chefer, sakkunniga och kommunikatörer från Arbetsmiljöverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt. Gruppen är ingen permanent grupp utan sammankallas ad hoc vid behov, enligt sammankallningslistan för ZSG (se avsnitt sammankalla till möte). Beroende på vilken zoonossjukdom som är aktuell kan olika representanter från myndigheterna delta. Då gruppen även kan sammankallas utanför kontorstid kan funktioner som tjänsteman i beredskap (TiB) eller motsvarande delta i möten.

Lokala och regionala aktörer

Vid händelser som berör ett eller flera län eller kommuner kallas berörda landstings smittskyddsenheter och länsstyrelser (inkl. länsveterinär) till samverkansgruppens möten. Om en kommun behöver agera i händelsen kallas även ansvariga för miljö- och hälsoskyddsfrågor och/eller ansvariga för kommunens krisberedskap.

För händelser som inte är knutna till en specifik region av landet kallas vid behov Zoonosrådets representanter för Smittskyddsläkarföreningen, Länsveterinärföreningen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) till mötet.

Zoonosrådet är ett strategiskt forum som arbetar för en ömsesidig förståelse och en gemensam bas för myndighetsutövande inom zoonosområdet. Zoonosrådet består av representanter från Arbetsmiljöverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Länsveterinärföreningen, Statens veterinärmedicinska anstalt, Smittskyddsläkarföreningen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Om regional tillsynsrepresentant från till exempel Livsmedelsverket eller Arbetsmiljöverket behöver delta ansvarar respektive central myndighet för att kalla dessa representanter.

Övriga aktörer

När ett större informationsbehov kan förutses, eller då det kan finnas behov att använda webbplatsen krisinformation.se, bör även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bjudas in.

[Webbplatsen krisinformation.se](http://krisinformation.se)

Vid händelser som faller inom Naturvårdsverkets eller Havs- och vattenmyndighetens ansvarsområde, eller där behov av deras expertis föreligger, kallas även dessa myndigheter till mötet.

Vid behov kan expertis inhämtas från universitet och högskolor eller från regionala aktörer som haft erfarenhet av utbrottshantering.

Kriterier för sammankallande

ZSG kan sammankallas vid en zoonoshändelse som riskerar att få konsekvenser för mer än en myndighet i gruppen och där det finns behov av något av följande

- konkreta åtgärder
- samordnad information från myndigheterna till allmänheten, media, andra gemensamma målgrupper eller regeringen
- samråd mellan myndigheterna och/eller behov av en gemensam lägesbild.

För att ZSG ska sammankallas räcker det att en av myndigheterna i samverkansgruppen anser att kriterierna för sammankallande är uppfyllda.

Exempel på situationer då samverkansgruppen bör sammankallas

- oväntat många fall av sjukdom hos djur
- fynd av zoonotisk smitta hos människa utöver det vanliga i eller utanför Sverige
- fynd av zoonotisk smitta hos djur utöver det vanliga i eller utanför Sverige
- sjukdom hos människa där allvarlig zoonossmitta inte kan uteslutas
- sjukdom bland djur som visserligen inte kan smitta människor men där oro finns hos allmänheten
- allvarligt utbrott av livsmedelsburen zoonos
- larm och enstaka sjukdomsfall som orsakar så stor oro att till exempel tillgången till läkemedel och vaccin kan påverkas
- internationella varningar för zoonoser.

Tröskeln för sammankallande bör inte upplevas som hög utan ZSG kan även sammankallas utan att en zoonos har brutit ut. Det kan till exempel handla om introduktion av nya vektorer (till exempel insekter) som kan bära på zoonotiska smittämnen eller om behovet av information är väldigt stort, då medier eller allmänheten upplever stor oro.

Samverkansformer

Samverkan inom ZSG sker vanligtvis via telefonmöten. Behov av samverkan med kort varsel kan innebära att TiB eller motsvarande initierar arbetet och deltar vid inledande möten tills ärendet kan överlämnas till berörda experter.

Även vid händelser som vid den aktuella tidpunkten inte kräver samordnat agerande kan samverkan ändå behövas för att dela kunskap mellan myndigheterna för att få en bredare och fördjupad förståelse av situationen. Denna samverkan kan ske genom fysiskt möte eller andra mötesformer.

Vid behov av att dela information i ZSG görs detta via mejl enligt sammankallningslistan (se avsnitt om sammankallningslista) utan att ZSG sammanträder.

Sammankalla till möte

En ordinarie myndighet i ZSG kan sammankalla till möte om den har fått kännedom om en zoonoshändelse som omfattas av kriterierna för sammankallande. Myndigheterna kan vid behov be Folkhälsomyndigheten sammankalla gruppen. I dessa fall är det viktigt att Folkhälsomyndigheten får information om händelsen samt vilka aktörer förutom ordinarie myndigheter som bör kallas.

Om det finns tid innan mötet bör en kallelse samt utkast på dagordning sändas till mötesdeltagarna via mejl. För detta ändamål finns förslag till kallelse och dagordning. Mötet ska ha ett tydligt syfte som också framgår av kallelsen.

Den myndighet som sammankallar till mötet ansvarar för att kalla samtliga berörda aktörer till mötet (inkl. lokala och regionala representanter) om inget annat överenskommit. Sammankallande myndighet kan delegera till Folkhälsomyndigheten att exempelvis kalla berörda smittskyddsenheter till mötet.

Sammankallande myndighet ansvarar även för vara mötesledare och sekreterare, om inget annat överenskommit innan mötet.

Sammankallningslista

Folkhälsomyndigheten ansvarar för att tillhandahålla en aktuell lista med telefonnummer och mejladresser. Listan innehåller uppgifter till kontaktpersoner, TiB:ar samt kommunikatörer vid ordinarie myndigheter i ZSG. Listan uppdateras vid behov, men minst årligen och distribueras via mejl till samtliga på listan.

Kallelse till möte

Behov av möte snarast, senast samma dag - kallelse per telefon

Vid händelser som kan kräva snabb informationsspridning eller hantering kan möten behöva sammankallas med kort varsel. Om telefonmöte ska hållas omedelbart alternativt senare samma dag (oavsett kontorstid eller utanför kontorstid) kallas deltagarna per telefon. Kallelse per telefon sker via TiB på respektive myndighet som har en tjänsteman i beredskap, annars via kontaktperson på sammankallningslistan. TiB eller kontaktperson på respektive myndighet ansvarar för att föra kallelsen vidare inom sin egen myndighet. Dock kan det med denna korta förberedelsestid ibland vara svårt för myndigheterna att delta med experter inom ett särskilt smittämne vid första mötet.

Information om att zoonossamverkansgruppen kallas samman per telefon skickas via mejl tillsammans med kallelse och dagordning till samtliga experter och kommunikatörer enligt sammankallningslistan.

Behov av möte tidigast nästkommande dag - kallelse per mejl

Om behov av telefonmöte uppstår under kontorstid, och/eller mötet ska hållas någon av de närmaste vardagarna skickas kallelsen via mejl enligt

sammankallningslistan, samt till övriga berörda aktörer. Kallelse och dagordning ska bifogas mejlet.

Kallelse till uppföljande möte

Inför varje möte är det viktigt att tydligt ha kommit överens om vilken myndighet som ska kalla till, leda och dokumentera mötet. Kallelse med dagordning sänds till de myndigheter och aktörer som deltagit på tidigare möte samt till eventuella nya aktörer som identifierats.

Genomföra möte

För att zoonossamverkanmötet ska kunna genomföras och dokumenteras på ett systematiskt sätt finns ett förslag på dagordning. Till dagordningen finns även en instruktion som tydliggör vad som ska tas upp under respektive mötespunkt, beskrivning av roller, vad man bör tänka på inför och under mötet samt en checklista för kommunikatörerna.

För att mötet ska bli effektivt är det viktigt att alla deltagare är väl förberedda och har läst igenom instruktionen innan mötet.

Mötesledare

Mötesledaren är sammanhållande för mötet. Mötesledaren ansvarar bland annat för att fördela ordet, sammanfatta lägesbild och summera de eventuella åtgärder som deltagarna kommit överens om. Då mötesformen innebär en rad utmaningar är det viktigt att mötesledaren bryter diskussioner när så krävs, gör nödvändiga avstämningar och söker säkerställa att det tydligt framgår för respektive myndighet hur fördelning av eventuella arbetsuppgifter ser ut. I såväl dagordningen och den tillhörande instruktionen finns ett stöd för mötesledaren för att strukturera upp mötet.

Mötesprotokoll

Den myndighet som är mötesledare och sekreterare ansvarar för att dokumentera gruppens möten i enlighet med dagordningen och distribuera mötesprotokollen till övriga myndigheter.

Ett effektivt och säkert sätt att distribuera mötesprotokollen är via WIS. Den myndighet som har varit mötesledare och sekreterare startar upp en dagbok och ger behörighet till deltagande myndigheter. Vid ett större utbrott kan även annan information om smittämnet och händelsen delas på WIS.

Känslig eller skyddsvärd information

I samband med zoonossamverkansmötena kan känslig eller skyddsvärd information framkomma. Det är viktigt att deltagarna är tydliga med vilken information som bedöms vara känslig/skyddsvärd samt hur man önskar att informationen hanteras av övriga mötesdeltagare. Alla deltagare är ansvariga för hur den känsliga/skyddsvärda informationen hanteras inom sina egna myndigheter.

Vid ett utbrott som omfattar känslig eller skyddsvärd information kan det vara lämpligt att den utbrottshanterande myndigheten ansvarar för att vara mötesledare och sekreterare för att underlätta hanteringen av sådan information och undvika att den känsliga eller skyddsvärda informationen skrivs i mötesprotokollet.

Avsluta zoonossamverkan

Ibland behövs ett flertal möten kring en händelse. Vid en viss punkt kan händelsen upphöra att vara av sådan akut karaktär att möten i ZSG fortsatt är ändamålsenligt. Händelsen bör då förklaras avslutad för ZSG som helhet och i stället övergå till annan samverkansform. De myndigheter som är närmast berörda av händelsen kan då bilda en tillfälligt upprättad arbetsgrupp. Om ny information framkommer i arbetsgruppen som uppfyller kriterierna för zoonossamverkan, bör ZSG åter sammankallas eller informeras.

Utvärdering och slutrapport

Om en händelse eller utbrott krävt omfattande zoonossamverkan bör hanteringen utvärderas och en slutrapport skrivas. Den myndighet som varit sammankallande ansvarar för att utvärdering genomförs i samverkan med övriga myndigheter och att en slutrapport skrivs. I utvärderingen bör det även framgå hur och vem som ansvarar för att följa upp identifierade brister.

Många av de allvarigaste utbrotten av smittsamma sjukdomar i Sverige och i världen orsakas av zoonoser – sjukdomar eller smittämnen som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor. I Sverige arbetar flera myndigheter med beredskapen för utbrott av smittsamma sjukdomar inom folk- och djurhälsa. I denna arbetsrutin behandlas den samverkan som sker i zoonossamverkansgruppen, gruppens uppdrag samt hur och när den sammankallas. Arbetsrutinen ska utgöra ett stöd för de myndigheter och aktörer som ingår i zoonossamverkansgruppen.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsohot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling

Folkhälsomyndigheten

Solna Nobels väg 18, 171 82 Solna. Östersund Campusvägen 20. Box 505, 831 26 Östersund.

www.folkhalsomyndigheten.se